

**Aloite NEPSY-valmennuksen integroinnista sivistystoimen toimintaan Sipoossa – Micaela Röman ym./
Motion om integrering av neuropsykiatrisk coaching inom bildningsväsendet i Sibbo – Micaela Röman
m.fl.**

Aloitteen sisältö

NEPSY-VALMENNUKSEN INTEGROINTI SIVISTYSTOIMEN TOIMINTAAN SIPOOSSA

Minä ja muut allekirjoittaneet esitämme, että sivistystoimen toimintaan Sipoossa integroidaan neuropsykiatrisen valmennus nepsy-valmentajien muodossa. Tarjoamalla nepsy-valmennusta sekä varhaiskasvatuksessa, että koulussa voimme tukea lapsia, nuoria, henkilökuntaa sekä sipoolaisia perheitä.

1.1.2023 alkaen, kun sosiaali- ja terveydenhoito siirtyy hyvinvointialueelle, kuntamme vastuu sipoolaisten hyvinvoinnista ja ennakoivista toimenpiteistä kasvaa. Nepsy-valmentajien integrointi sivistystoimeen olisi lisäys palvelutarjontaan sekä omalta osaltaan vastaus lasten ja nuorten lisääntyneeseen pahoinvointiin ja häiriökäyttäytymiseen. Tämän kaltaisen tuen myötä voisimme aikaisemmassa vaiheessa kohdata ja korjata esiintyviä ongelmia. Varhainen puuttuminen auttaisi välttämään vakavia tilanteita, joka pitkällä tähtäimellä myös säästäisi sipoolaisten verorahoja.

Neuropsykiatriset diagnoosit ovat kasvussa myös lasten ja nuorten keskuudessa. Esimerkkinä voidaan mainita, että noin 5 % ikäryhmässä 6-18 vuotta ovat saaneet ADHD-diagnoosin.

Koulutettu nepsy-valmentaja tukee lapsia ja nuoria arjessaan. Valmennuksen kautta lasten ja nuorten rikki mennyttä minä-kuvaa voidaan korjata ja itsetuntoa kohottaa. Valmennus opastaa myös kohti parempia sosiaalisia taitoja ja kanssakäymisiä sekä tutustuttavat erilaisiin opiskeluteknikoihin. Nepsy-valmentajien osallistuminen arkeen, varhaiskasvatuksessa ja koulussa, auttaa vähentämään neuropsykiatristen diagnoosien stigmaa. Valmennus myötävaikuttaa parempaan, rauhallisempaan ja turvallisempaan ympäristöön. Tästä hyötyvät kaikki lapset, nuoret, perheet sekä varhaiskasvatuksessa ja koulussa työskentelevä henkilökunta.

Lapsen kehittymisen ja oppimisen tuki (varhaiskasvatus) ja oppimisen ja koulunkäynnin tuki (perusopetus)

Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa tarjottavan tuen tavoitteena on ehkäistä oppimisvaikeuksia, ongelmien monimutkaistumista ja syrjäytymisriskiä. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen/nuoren tarpeiden mukaisella tuella edistetään kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tuki mahdollistaa onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa näin myönteistä käsitystä itsestä oppijana sekä ryhmän jäsenenä. Lapsella ja nuorella on oikeus saada riittävää tukea heti, kun tuen tarve tunnustetaan.

Tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tukimuotoja voidaan tarjota sekä yksittäin että samanaikaisesti rinnakkain. Tuen tulee olla joustavaa ja suunnitelmallista, ja sitä annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin lapsi/nuori sitä tarvitsee. Kasvatus- ja opetushenkilöstö arvioi tuen tarvetta, ja tarvittaessa mukaan pyydetään opiskeluhoillon, sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon työntekijöitä. Tukitoimia suunnitellaan ja niiden riittävyttä arvioidaan yhdessä, moniammatillisena yhteistyönä. Tavoitteena on myös kodin ja ammattilaisten välinen toimiva vuoropuhelu sekä yhteinen ymmärrys lapsen/nuoren kokonaistilanteesta ja tarvittavista tukitoimista tai muista järjestelyistä.

Varhaiskasvatuksen tukitoimia ovat mm selkeä ja ennakoitava päivärhythmi, oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut, puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, pedagogiset ja erityispedagogiset työtavat ja

menetelmät, toiminnan eriyttäminen ja tuettu leikki, varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja ohjaus.

Perusopetuksen tukitoimia ovat mm tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, ohjaajapalvelut, eriytetty oppimateriaali, apuvälineet, joustavat ryhmittelyt, vuosiluokkiin sitomaton opetus, painoalueittain opiskelu, oppimäärän yksilöllistäminen, koulupäivän struktuuri ja oppimisympäristön muokkaaminen.

Tuen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin periaatteet pohjautuvat lainsäädäntöön, varhaiskasvatussuunnitelmaan ja opetussuunnitelmaan. Sipoossa on kehitetty kolmiportaisen tuen toimintamalleja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyönä. Vaativan erityisen tuen osalta tehdään yhteistyötä myös muiden kuntien kanssa sekä hyödynnetään valtakunnallisen oppimis- ja ohjauskeskus Valterin osaamista.

Tuen toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä

- **Perusopetuslaki:** [Perusopetuslaki 628/1998 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- **Varhaiskasvatuslaki:** Oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen [Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#) (3 a luku [\(16.12.2021/1183\)](#))
- **Sosiaalihuoltolaki:** [Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- **Lastensuojelulaki:** [Lastensuojelulaki 417/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Neuropsykiatrinen valmennus (Nepsy-valmennus)

Neuropsykiatrinen valmennus on ohjauksellinen ja tavoitteellinen kuntoutusmenetelmä, joka on suunnattu asiakkaille, joilla on neuropsykiatrisia erityisvaikeuksia. Neuropsykiatrisista oireyhtymistä tunnetuimpia ovat tarkkaavuuden ja aktiivisuuden häiriöt ADHD ja ADD sekä autismin kirjon häiriöt.

NEPSY-valmennus on kuntoutusmuoto, joka tukee oman toiminnan ohjauksen ja arjen hallinnan taitoja sekä eheän minäkuvan rakentumista. Se on käytännönläheistä, tavoitteellista ja voimavaroja vahvistavaa toimintaa, joka lähtee asiakkaan tarpeista ja huomioi hänen erityisyytensä. Tarkoitus on lisätä asiakkaan toimintakykyä haasteellisiksi koetuissa asioissa, ja löytää uusia toimintamalleja arkeen.

Neuropsykiatrinen valmennusmenetelmä tukee erityisesti puutteellisten toiminnanohjauksen taitojen harjoittamista. Tällä tarkoitetaan taitoja, joiden avulla asioita saadaan tehdyksi eli esim. suunnittelukyky, aloittamisen kyky, loppuunsaattamisen kyky, organisointikyky ja ajanhallinta.

Valmennus suunnitellaan yksilöllisesti ja tapaamisia on 1–2 kertaa viikossa.

Valmennuksen kesto vaihtelee muutamista tapaamiskerroista yli vuoden kestävään valmennukseen.

Valmennus tapahtuu asiakkaan omassa elinympäristössä: kotona, koulussa, harrastuksissa.

Nepsy-piirteet ja niiden vaikutus lasten ja nuorten toimintakykyyn

Neuropsykiatrisiin oireisiin ja häiriöihin sisältyy monenlaisia piirteitä. Osa piirteistä ei näy ulospäin. Näitä ovat muun muassa poikkeavuudet aistihavainnoissa (aistien ali- tai yliherkkydet); keskittymisen, toiminnanohjauksen ja tarkkaavuuden vaikeudet, tic – eli nykimisoireet, sosiaalisten tilanteiden hahmottamisen ja sosiaalisten sääntöjen omaksumisen vaikeudet, syy- seuraussuhteen ymmärtämisen ongelmat ja kasvojen ilmeiden tunnistamisen vaikeudet.

Ulospäin näkyviä piirteitä ovat mm. levottomuus, impulsiivisuus, itsekontrollin puute, hahmottamisen vaikeudet, sekä kertomisen ja ymmärtämisen vaikeudet. Tarkkaavuuden pulma voi ilmetä myös omiin ajatuksiin uppoamisena.

Nepsy-lasten ja nuorten vahvuuksia ovat mm. luovuus, rohkeus, nopea ongelmanratkaisu, huumorintaju, innostuneisuus, uteliaisuus – ja kyky keskittyä itseä kiinnostavaan asiaan.

Nepsy-lapset ja nuoret kuormittuvat muita helpommin. Tämä heikentää tunnesäätelyä ja voi johtaa haastavaan käytökseen ja tunnepurkauksiin. Toimintakyky heikkenee erityisesti stressitilanteissa. Tukitoimilla ja apuvälineillä voidaan vähentää aistikuormaa ja valmennuksessa ennakoidaan kuormittavia tilanteita ja luodaan toimintamalleja niistä selviytymiseen. Tuen tärkeys korostuu muutosvaiheissa: varhaiskasvatukseen, kouluun tai opintoihin siirtyminen, itsenäistyminen ja työelämä.

Neuropsykiatrinen valmentaja

Neuropsykiatrista valmennusta voi antaa siihen erityisen koulutuksen saanut sosiaali-, terveys- tai opetusalan ammattilainen. Koulutusta järjestävät eri oppilaitokset ympäri Suomea. Koulutuksen saaneet voivat toimia neuropsykiatrisina valmentajina joko yksityisesti tai omassa työtehtävässään sekä alan asiantuntijoina ja tukena työyhteisössään.

Nepsy-valmentaja koulutuksen keskeiset sisältöalueet:

- Neuropsykiatriset oireyhtymät ja niiden erityispiirteet eri ikävaiheissa
- Diagnostiikka, hoito, kuntoutus ja lääkitys sekä uusinta tutkimustietoa neuropsykiatrisista sairauksista
- Toiminnanohjauksen taitojen merkitys koulu- ja työelämässä, perheessä sekä yhteiskunnassa
- Neuropsykiatrisen kuntoutuksen polut
- Ratkaisukeskeisen toimintatavan perusteet
- Positiivisen psykologian perusteet
- Arvostavan vuorovaikutuksen perusteet
- Syventävä tietous autismikirjon häiriöistä
- Ratkaisu- ja voimavarakeskeisen valmennuksen menetelmiä ja harjoituksia
- Neuropsykiatrisen valmennuksen erityispiirteet

Kustannusarviot

- Koulutuskustannus 2 750 / hlö x 20 henkilöä = 55 000 e
- Valmentajan palkka 2700 kk = 42 000 € / v

Sipoon tilannekatsaus

- Sipoossa on 12 päiväkotia, esiopetusta järjestetään 15 yksikössä, perusopetuksen kouluja on 15.
- Erityisen tuen lapsia on varhaiskasvatuksessa 3 ja esiopetuksessa 5.
- Ruotsinkielisissä kouluissa on erityisen tuen oppilaita 89, eli 9,45 % oppilaista (ruotsinkielisiä oppilaita on yhteensä 1012).
- Suomenkielisissä kouluissa on erityisen tuen oppilaita 145, mikä on 9,8 % oppilaista (suomenkielisiä oppilaita on yhteensä 1625)
- Sipoon perusopetuksen koulujen oppilaista erityisessä tuessa on 234 oppilasta, eli 9,74 % (oppilaita yhteensä 2637)

Neljä vaihtoehtoista mallia Nepsy-valmennuksen toteuttamiseen:

1) Kunnan / sivistyksen omat nepsy-valmentajat

Tässä mallissa Sipoon varhaiskasvatuksessa ja kouluissa työskentelisi nepsy-valmentajia. Heidän työnsä mitoituksessa olisi huomioitava päiväkotien ja koulujen määrä sekä kaksikielisyys. Lisäksi olisi päätettävä, tarjotaanko valmennusta kaikissa ikäryhmissä vai kohdennetaanko valmennus tiettyihin ikäryhmiin. Kohderyhmän osalta olisi myös päätettävä, onko valmennuksen tavoitteena ennalta ehkäistä ongelmien kasvamista (tehostetun tuen oppilaat) vai tarjotaanko valmennusta niille lapsille ja nuorille, joilla on tunnistettuja pitkäaikaisia haasteita kehityksessä ja oppimisessa (erityisen tuen oppilaat). Lisäksi olisi päätettävä, työskentelevätkö valmentajat myös kotona, perheiden kanssa.

Valmentajien työnkuva voisi sisältyä yksilövalmennusta, henkilöstön konsultaatiota ja koulutusta ja tiedotus- ja ohjemateriaalin tuottamista. Valmentajien sijoittumista sivistysosaston organisaatiossa olisi pohdittava tarkoin ja suunniteltava, miten työtä johdetaan ja koordinoidaan. Valmennus päiväkodeissa ja kouluissa vaatii yhteistyötä opetushenkilöstön, ml erityisopettajien kanssa sekä hyvinvointialueen opiskeluhoitopalvelujen kanssa. Koteihin ja perheisiin vietävä työ edellyttää yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaalipalvelujen kanssa.

2) Sivistysosasto ostaa nepsy-valmennusta ulkopuolisilta palveluntuottajilta

Tällä hetkellä Sipoossa nepsy-valmennus kohdentuu lapsiin ja nuoriin, joiden nepsy-piirteet aiheuttavat merkittävää haittaa arjessa selviämiseen ja toimintakykyyn. Nepsy-valmennus kattaa kouluympäristön lisäksi kodin ja vapaa-ajan. Arvion valmennuksen tarpeesta tekee kunnan moniammatillinen kuntoutustyöryhmä. Maksusitoumuksen nepsy-valmennukseen on saanut 1–3 lasta vuosittain. Valmennuksen hinta on ollut noin 100 e/tunti. Myös erikoissairaanhoidosta on voinut saada lähetteen nepsy-valmennukseen. Lisäksi ovat Kelan palvelut:

- Kelan LAKU-perhekuntoutus on tarkoitettu 5–15-vuotiaalle lapselle tai nuorelle, jolla on neuropsykiatrinen häiriö (ADHD, autismikirjon häiriö, Touretten oireyhtymä), sekä hänen perheelleen.
- Kelan Oma väylä -kuntoutus on neuropsykiatrista kuntoutusta, joka on kohdennettu opiskelemaan tai työelämään tähtääville tai siellä jo oleville 16–29-vuotiaille nuorille.

Vuoden 2023 alusta lähtien Itä-Uudenmaan hyvinvointialue järjestää sosiaali- ja terveystalvet, mukaan lukien kuntoutuksen palvelut. Palvelut yhdenmukaistetaan, joten on mahdollista, että lasten ja nuorten mahdollisuudet päästä nepsy-valmennukseen paranevat.

Vaihtoehdossa 2 sivistysosastolla olisi käytössään määräraha, jolla ostaa nepsy-valmennusta. Määrärahan suuruus määritteli valmennukseen pääsevien lasten ja nuorten määrään. Nykyistä useampi lapsi ja nuori voisi saada valmennusta, kun sivistysosasto päättäisi itse kriteerit. Valmennuksen tarpeen arviointi ei tapahtuisi enää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyönä, vaan sivistysosastolla olisi oltava riittävästi osaamista tähän. Lisäksi tässä keskitetyssä toteuttamismallissa tarvittaisiin osaamista ja henkilöstöä valmennuspalvelujen kilpailuttamiseen, maksusitoumusten järjestämiseen sekä valmennuksen vaikuttavuuden seurantaan.

3) Nepsy-valmennus osana opetus- ja ohjaushenkilöstön muuta työtä

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa työskentelee erityisopettajia, avustajia ja koulunkäynninohjaajia, joiden työnkuvaan nepsy-valmennuksen menetelmät sopivat. Tämä henkilöstö työskentelee päivittäin tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa.

Sipoossa työskentelee kolme konsultoivaa varhaiskasvatuksen opettajaa (kveo). He työskentelevät useamman yksikön erityisopettajina ja työnkuva painottuu konsultointiin ja ohjaukseen. Sipoossa

työskentelee myös kolme varhaiskasvatuksen erityisopettajia (veo), jotka työskentelevät yksittäisten ryhmien tai yksiköiden lisäresursseina kulloisenkin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on lapsen kehityksen ja oppimisen asiantuntija. Hän ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen henkilöstöä lapsen tuen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa.

- Varhaiskasvatuksessa on 8 avustajan vakanssia.
- Sipoon kouluissa työskentelee 18 erityisluokanopettajaa, 20 laaja-alaista erityisopettajaa sekä 85 koulunkäynninohjaajaa.

7.2.-26.10.2017 Sipoo koulutti 20 erityisopettajaa, koulunkäynninohjaajaa ja oppilashuollon työntekijää Nepsy-valmentajiksi. Heistä yli puolet on edelleen kunnassa työssä. Jos koulutus toteutettaisiin nyt uudelleen, pitää varmistaa, että koulutuksen tuoma osaaminen ulottuu laajasti varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, eikä vain niihin päiväkoteihin ja kouluihin, jossa nepsy-koulutuksen saaneet työskentelevät. Tämän voisi järjestää niin, että perustettaisiin koulutetuista työntekijöistä Nepsy-tiimi, jolle varattaisiin riittävästi työaikaa konsultaatioon sekä päiväkot- ja koulukäynteihin. Nepsy-tiimi voisi myös järjestää henkilöstölle lisäkoulutusta. Näin turvattaisiin jatkuvuus esim. työntekijöiden vaihtuessa. Toiminnalle on nimettävä koordinaattori, jotta toiminta on suunnitelmallista, tavoitteellista, yhdenmukaista ja yhdenvertaista. Toimintaa ja sen vaikuttavuutta on seurattava säännöllisesti. Toimintamallin kehittämiseen on varattava resursseja.

Toiminnan koordinoinnista, seurannasta ja kehittämisestä voisi vastata työparina erityisopetuksen koordinaattori ja oppimisen ja hyvinvoinnin tuen palvelupäällikkö, joiden molempien työalueena on kunnan varhaiskasvatus ja perusopetus.

4) Hybridi: ostetaan osin ja toteutetaan osin kunnan omana työnä

Tässä mallissa yhdistyvät mallien 2 ja 3 vahvuudet ja heikkoudet. Onnistuakseen tämä malli vaatii vahvaa johtamista ja koordinointia.

Nepsy-vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi	Lapsivaikutus	Huoltaja/Henkilöstö vaikutus	Taloudelliset vaikutukset	Organisatorinen vaikutus
1. Erillinen kunnan Nepsy-valmentaja	Kuka ohjautuu valmennukseen Miten kohderyhmä määritellään	Tukeeko myös vanhempia	Yhden valmentajan palkka 2700 kk = 42 000 € / v	Miten johdetaan
2. sivistysosaston ostama Nepsyvalmennus	Miten arvioidaan valmennuksen tarve, kun kuntoutustyöryhmä siirtyy HVA Riittääkö osaaminen valmennuksen vaikuttavuuden arviointiin	Valmennus kattaa myös kodin ja vapaa-ajan	Valmennuksen hinta 100 € / h	Kuuluuko sivistyspalveluihin vai terveydenhuoltoon Hallinnolliset työt: Maksuliikenteen organisointi ja kilpailutukset

3. Nepsyvalmennus osana kunnan työntekijän muuta työtä	Tuttu työntekijä Osana päiväkotitai koulupäivää Joustavuus	Tukeeko myös vanhempia Vahvistaa opettaja ja ohjaushenkilöstön osaamista	koulutuskustannukset	Nepsy-tiimi Säännöllisyyden varmistaminen
4. Hybridi, jossa ostopalvelua ja	Kuka ohjautuu valmennukseen	Vanhempien tuki? Sekava malli huoltajien	Kustannusvaikutukset vaikeita ennustaa,	Koordinointi ja johtaminen
kunnan omaa palvelua	Sekava malli valmennettavalle	kannalta, kuka vastaa mistäkin?	taloudellinen seuranta haasteellista	erittäin haasteellista Hallinnointi ja koordinointi vie aikaa itse työltä

Näistä malleista parhaiten Sipoon kunnan toimintaan soveltuisi malli 3. Tarvittava määräraha mallin 3 toteuttamiseen rakentuu sen mukaan, kuinka monta työntekijää (erityisopettajia ja koulunkäynninohjaajia) koulutettaisiin. Mallissa on erityisen tärkeää, että toimintaa koordinoi työpari erityisopetuksen koordinaattori + oppimisen ja hyvinvoinnin tuen palvelupäällikkö. Tällä koordinoinnilla taataan lapsille ja oppilaille paras mahdollinen tuki neuropsykologisten haasteiden kanssa elämiseen ja varmistetaan että tukea tarjotaan tasapuolisesti/yhdenvertaisesti kaikissa yksiköissä.